

Seminarieserie

Den gröna samhälls- omvandlingen i norr

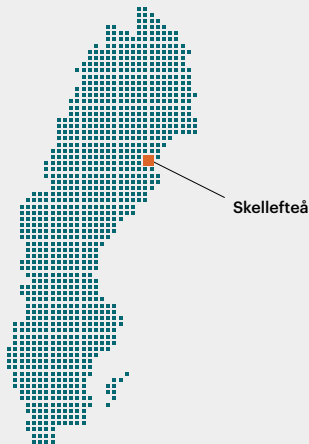
Slutsatser från de första fem seminarierna
inför det sjätte och avslutande seminariet
den 27 november 2024

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

Seminarium 1: Hållbar energi

Datum: 30 november 2023
Värd: Luleå tekniska universitet
Talare & panel: Maria Sunér, IVA Nord/Svemin, Stefan Savonen, LKAB, Anna Krook-Riekkola, LTU, Stefan Forsgren, Skellefteå Kraft, Marcus Elander, Svenska Kraftnät

måste produktionskapacitet av fossilfri el säkras.

- Norra Sverige står inför ett kraftigt ökat elbehov där staten bör ta en mer aktiv, strukturerad och förutsägbar roll för planering, samordning och styrning av energisystemet.
- En väl utbyggd fungerande infrastruktur för transport är nödvändig för att möjliggöra utbyggnad av produktionskapaciteten av fossilfri el.
- Det finns ett tydligt behov av nationella målsättningar för elproduktion och eldistribution – hur mycket ska produceras, med vilka källor och var geografiskt samt hur ska kraften nå fram till de som behöver den?
- En handlingsplan för hur dessa nationella mål ska uppfyllas behöver tas fram.
- En aktör behöver få det övergripande ansvaret för den totala energiarkitekturen i Sverige.

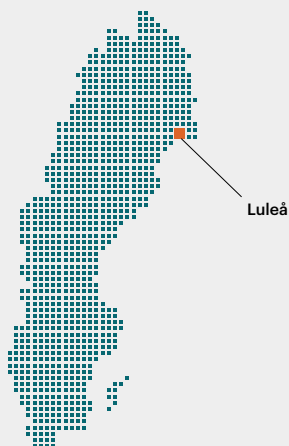
Slutsatser

- Fossilfri energi är en grundförutsättning för norra Sveriges konkurrenskraft i den industriella omställningen – för att investeringarna ska bli verklighet

Seminarium 2:

Markanvändning

Datum: 29 februari 2024
Värd: Luleå tekniska universitet
Talare & panel: Pär Weihed, IVA Nord/Luleå tekniska universitet, Karin Beland Lindahl, Luleå tekniska universitet, Lotta Finstorp, Landshövding Norrbotten, Lotta Lauritz, LKAB, Tobias Kluge, Svemin, Åsa Persson, Kiruna kommun, Jenny Wik Karlsson, Svenska samernas riksförbund, Anneli Wirtén, SGU

Slutsatser

- De norra länen i Sverige ligger i topp både i andelen utpekade riksintressen per intresse och i total

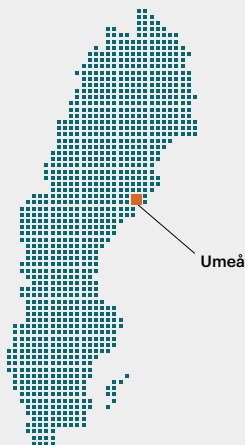
utbredning inom de egna länen. Vid en utläggning av samtliga riksintressen på en karta över norra Sverige finns det mycket begränsad yta där mål- och intressekonflikter kring markanvändning inte kan uppstå.

- Staten behöver vara mer aktiv kring markanvändning och en gemensam målbild behöver tas fram så att förutsättningarna för samtliga aktörer klargörs. Det är en stor mängd myndigheter involverade i beslutsfattandet kring markfrågor, och det är oklart vem som har tolkningsföreträde.
- Markanvändningskonflikterna i norra Sverige blir fler, och i sådana processer kan det inte enbart finnas vinnare. Avvägningar och beslut måste upplevas som legitima, transparenta och respektfulla. För att detta ska uppnås behöver bland annat Länsstyrelserna göra ett mer värdeskapande arbete.
- Många ärenden överklagas idag till högsta instans och avgörs till slut av regeringen. Detta är ett misslyckande och gör processen kostsam och oförutsägbar för samtliga involverade. Ett system där beslutsfattande sker på myndighetsnivå behövs.

Seminarium 3:

Tillstånd vid företags- etableringar

Datum: 18 april 2024
Värd: Umeå universitet
Talare & panel: Madelen Bodin, IVA Nord/Umeå universitet, Magnus Langendoen, Länsstyrelsen Västerbotten, Marie Kimming, Vattenfall, Johan Svensson, SLU, Robert Erixon, Boliden, Kristina Falk, Statkraft, Peter Juneblad, Umeå kommun, Mattias Näsman, Umeå universitet

Slutsatser

- Dagens tillståndsprocesser ses som ett signifikant hinder för att förverkliga den gröna omställningen

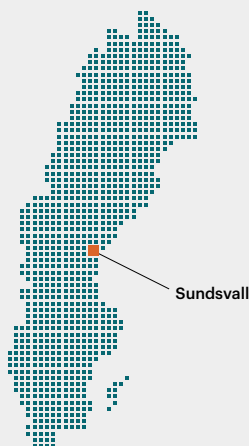
i norr. Utmaningen är lika betydande för svenska organisationer som för internationella aktörer med etableringsambition i Sverige.

- Tillståndsprocesserna behöver bli mer transparenta – det ska vara enkelt att göra rätt och förutsägbart vilka beslut som kommer att fattas.
- Kortare och mer effektivare processer behövs likaså, och för att detta ska bli verklighet bör budgeten för Länsstyrelsen och andra myndigheter som är involverade i tillståndsarbetet ökas.
- Tidiga samtal och samråd, villighet till kompromisser och nya metoder för samverkan bör prioriteras i processen.
- Produktionskapaciteten av fossilfri el i norra Sverige är avgörande. Etablering av exempelvis vindkraft blir dock sällan beviljad tillstånd på grund av det kommunala vetot och social acceptans. Incitament för kommuner och lokala aktörer bör stärkas, likaså deras resurser och kompetens för att på ett konstruktivt sätt bidra i tillståndsprocesserna.

Seminarium 4:

Kompetensförsörjning

Datum: 4 juni 2024
Värd: Mittuniversitetet
Talare & panel: Hans-Erik Nilsson, IVA Nord/ Mittuniversitetet, Anna Sörensson, Mittuniversitetet, Desirée Ödén, Skellefteå kommun, Markus Gustafsson, MindDig, Charlotta Faith Ell, Mittuniversitetet, Niklas Säwén, Sundsvalls kommun, Urban Åström, Region Västernorrland

Slutsatser

- Norra Sverige har länge präglats av låg befolkningstillväxt tillsammans med en låg arbetslöshet och står nu inför ett kraftigt ökat behov av arbetskraft – drygt 45 000 tjänster mellan 2024 och 2026 – enligt en rapport från

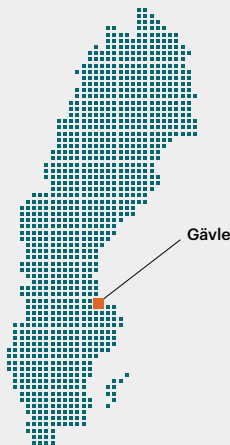
Akademi Norr. Utan dessa personer och kompetenser kan inte den gröna samhällsomvandlingen bli verklighet.

- Kompetensförsörjning är ett område där enskilda aktörer ofta agerat på egen hand historiskt. Nu krävs nya former av samverkan och samfinansiering. Det efterfrågas ett större statligt stöd för denna samverkan.
- Det saknas finansiella incitament som främjar geografisk rörlighet till norra Sverige. Mer statliga satsningar på flyttbidrag, resebidrag för intervjuer och stöd för att kunna prov-bo och prov-jobba efterfrågas.
- Politiskt stöd och offentliga medel för att bedriva ett nödvändigt men ofta mycket kostsamt internationellt rekryteringsarbete saknas. Långa handlägningsprocesser för arbetstillstånd och nya regler för minimilön försvårar också företagens arbete med internationell rekrytering
- Hela utbildningssystemet – från lågstadiet till vuxenutbildning och omskolning – behöver stärkas för att möta det tekniska behovet i samhällsomvandlingen. Vi behöver bli betydligt bättre på kommunikation på engelska för att attrahera och integrera internationell kompetens.

Seminarium 5:

Attraktiva samhällen

Datum: 11 september 2024
Värd: Högskolan i Gävle
Talare & panel: Lars Bengtsson, IVA Nord/Högskolan i Gävle, Stephan Barthel, Högskolan i Gävle, Stefan Sjöberg, Högskolan i Gävle, Lars Marcus, Chalmers tekniska högskola, Meta Berghauer Pont, Chalmers, Thereze Metz (mp), Gävle kommun, Mats W Lundberg, Sandvik, Love Sjöberg, Region Gävleborg

omfattande mängd ny personal, ofta på kort tid. Vi måste skapa attraktiva samhällen för att människor ska välja att bo och betala skatt i norra Sverige.

- Det största ansvaret för att investera i ett attraktivt samhälle – bostäder, transport och infrastruktur, skolor, parker, kultur – ligger idag på kommunerna. Kommunerna riskerar därmed ett underskott innan potentiella intäkter kommer.
- Bostadsbyggandet är avgörande för att attrahera och behålla nya invånare, men det globala och nationella ekonomiska läget har bromsat in bostadsbyggandet även i norr. Det är av största vikt att detta åter kommer i gång och statlig prioritering och stöd kan underlätta.
- Det finns en möjlighet att innovativt experimentera kring material, gemensamma ytor, hållbar stadsplanering och nya livsmiljöer i ett kraftigt växande norra Sverige. Staten och myndigheter behöver prioritera och finansiera detta.

Slutsatser

- Företagen i den gröna samhälls- omvandlingen behöver rekrytera en

Sammanfattande slutsatser

- Den gröna samhällsomvandlingen behöver en nationell strategi. Det saknas idag otillräckliga nationella, gemensamma målbilder för energiarkitektur, markanvändning, tillståndsgivande, infrastruktur, kompetensförsörjning och bostadsbyggande. Det behövs ett politiskt initiativtagande och ansvar för att ta fram dessa.
- Tydligare ansvar och prioriteringsordning behövs bland myndigheter och riksintressen gällande markanvändning, elförsörjning och tillståndprocesser.
- Tillståndprocesser och handläggningstider i den gröna omställningen behöver kortas. Avväganden och beslut av myndigheter måste vara bättre motiverade och transparenta.
- Kompetensförsörjningsbehovet i norra Sverige behöver en tydligare strategi, både för tryggare möjlighet till geografisk rörlighet och att fler utbildas för att möta behovet inom teknik och innovation.
- Kommunerna i den gröna omställningen får ta en mycket stor finansiell risk för att förverkliga den. En kommun i ekonomisk kris kan få statligt stöd men en kommun i kraftig expansion har inget statligt stöd att få, detta behöver förändras.
- Incitament för gröna etableringar till kommuner, invånare och lokala organisationer behöver skapas. Vi måste bli bättre på att få människor inom och utom Sverige att se norra Sverige som en attraktiv plats för ett framtida liv.
- Universitet och högskolor i regionen har en viktig roll för kompetensförsörjning och bör ges särskilda uppdrag kring omskolning och vidareutbildning relaterat till den gröna samhällsomvandlingen samt ges fokuserade forsknings- och utvecklingsuppdrag i samverkan med industrin för att påskynda teknisk och social implementering av banbrytande forskningsresultat.
- En viktig aspekt för att skapa ett attraktivt och välfungerande samhälle i norra Sverige är en effektiv och pålitlig infrastruktur. Investeringar i järnvägssträckor i norra Sverige behöver prioriteras, både nya spår och underhåll av befintliga spår, med fokus på Malmbanan och Norrbottenbanan. Satsningen på elflyg och vätgasbaserat flyg bör fördjupas.

Om seminarierien

En serie om totalt sex seminarier om möjligheter och utmaningar kopplade till den gröna omställningen i norra Sverige, arrangerade av **IVA Nord** i samverkan med **Luleå tekniska universitet**, **Umeå universitet**, **Mittuniversitetet** och **Högskolan i Gävle**.

Seminarierien syftar till att medvetandegöra vad som krävs för att genomföra den gröna omställningen i norra Sverige, och i samverkan mellan näringsliv, akademi och andra samhällsaktörer hitta lösningar för att påverka i en positiv och hållbar riktning.

Eventarrangör: LTU Business

Moderator och panelledare: Lisa Ek, Nordic Strategy Partners

Mer information: www.iva.se/seminarieserie-den-grona-samhallsomvandlingen-i-norr

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien